нападения Германии на Польшу. СССР внимательно наблюдал за ходом военных действий в Польше, избрав выжидательную позицию, неоднократно отвергая предложения Берлина о начале военых действий против Польши. Этой политике Москвы способствовала позиция Англии и Франции, известная как «странная война». Лишь 17 сентября 1939 г., когда польское правительство покинуло Варшаву и двинулось к румынской границе, Красная Армия вступила на территорию Западной Украины и Западной Белоруссии. В это время немецкие войска находились на расстоянии 170 км от места пересечения польским руководством польско-румынской границы, а Красная Армия – на расстоянии около 70 км. Продвижение советских войск на южном направлении было замедлено, что дало возможность польским властям, а также части польской армии уйти в Румынию.

17 сентября заместитель наркома иностранных дел СССР В.Потемкин вручил польскому послу В.Гжибовскому ноту Советского правительства, в которой утверждалось, что польское государство практически перестало существовать. Тезис о несуществовании польского государства был публично повторен В.Молотовым на заседании Верховного Совета СССР 31 октября 1939 г. В своем выступлении он сделал оскорбительное е по отношению к Польше заявление, назвав Польшу «уродливым детищем Версальского договора». Этими событиями был закончен определенный этап советско-польских отношений, которые можно охарактеризовать как недружественные.

ДА ПЫТАННЯ НАЦЫЯНАЛЬНА-ДЭМАКРАТЫЧНАГА РУХУ ЗАХОДНЯЙ БЕЛАРУСІ

Рамановіч П.С., Баюра А.М.

Брэсцкі дзяржауны універсітэт, Брэсцкі палітэхнічны інстытут

Мірны дагавор, які быу падпісаны 18 сакавіка 1921г. у Рызе прадстаунікамі Польшчы, РСФСР і УССР, абвяшчау стан вайны паміж імі спынены. Але Рыжскі дагавор разарвау Беларусь на две часткі і замацавау пераход значнай часткі заходнебеларускіх зямель (Гродненская губернія, усходнія раены Віленскай і заходнія раены Мінскай губерніі) да Польшчы. На тэрыторыі З. Беларусі. якая склала 1/3 частку Польшчы, пражывала 3 372 тыс. чалавек (12,5% насельніцтва Польшчы).

Палітыка польскага урада у адносінах да З. Беларусі характэрызавалася каланізацыяй беларускіх зямель (да 1934г. была населена 8442 асадніка, якія атрымалі зямельныя участкі па 15-45 га); паланізацыяй школьніцтва (у 1938/39 навучальным годзе не стала ні адной беларускай школы); акаталічваннем (з 500 існаваушых у З. Беларусі праваслауных цэркваў больш 300 сталі каталіцкімі касцеламі).

У такіх варунках у З. Беларусі фарміруецца дэмакратычны лагер, які скіравау сваю дзейнасць на абарону палітычных, сацыяльных і нацыянальных інтарэсау беларусау. У 1922г. прадстаунікі З. Беларусі ў польскім сейме утварылі “Беларускі пасольскі клуб” БПК (11 дэпутатау). У выніку выбарау у

сенат з 111 дэпутатаў выбранымі аказаліся 3 паслы-беларусы. У студзені 1923г. у сейме Б. Тарашкевіч зачытаў дамаганні БПК: спыненне штучнай каланізацыі; ліквідацыя вайсковага асадніцтва; нацыяналізацыя усіх лясоў; увядзенне у жыцце зямельнай рэформы; беларускае культурнае і асветніцкае развіцце; дапушчэнне беларускай мовы у адміністрацыю і суд.

Знаходзячыся у стане парламенцкай апазіцыі частка БПК імкнулася у рамках польскай дзяржаўнасці дабывацца аўтаноміі З. Беларусі у рамках Польшчы. У студзені 1923г. 4 паслы БПК былі арыштаваны. Сейм выказаўся за пазбаўленне іх пасольскай недатыкальнасці, выдачу пад суд, што з'явілася лагічным завяршеннем працэсу палітычнага процістаяння польскай улады і БПК.

У 1925г. утварылася Беларуская сялянска-рабочая Грамада (кіраўнікі-Б.Тарашкевіч, С.Рак-Міхайлоўскі, В.Мятла, П.Валошын). БСРГ налічвала больш за 100 тыс. сяброў і была адной з самых шматлікіх партыяў Польшчы (у Палескім ваяводстве БСРГ мела 245 гурткоў). Праграма БСРГ: канфіскацыя і падзел памешчыцкіх зямель; 8-гадзінны працоўны дзень; самавызначэнне народаў; вызваленне палітычных зняволеных; стварэнне ніжэйшых сярэдніх школ з выкладаннем на беларускай мове і гэтак далей У 1927г. БСРГ была разгромлена паліцыяй (пад суд было аддадзена звыш 400 актывістаў).

Значнай сілай у Заходняй Беларусі было Таварыства Беларускай школы (ТБШ), якое узнікла у 1921г. як легальная культурна-асветніцкая арганізацыя і аб'ядноўвала амаль 30 тыс. чалавек. Філіялы ТБШ з'явіліся у 5 паветах Палесся. ТБШ змагалася за беларускую школу, выдавала газеты, падручнікі, стварала клубы і г.д. У 1937г. польскія улады забаранілі дзейнасць ТБШ.

Камуністычны напрамак палітычнага руху З. Беларусі быў прадстаўлены КПЗБ (утварылася у 1923г. як аўтаномная камуністычная арганізацыя КПРП, з уласным ЦК). З утварэннем КПЗБ выдзелілася 6 акруг: беластоцкая, віленская, брэсцкая, пінская, гродзенская і баранавіцкая. Брэсцкая партыйная арганізацыя была самай вялікай з усіх партыйных арганізацый КПЗБ. У снежні 1924г. у яе уваходзіла 14 райкамаў, аб'яднаўшых 128 ячэек, 738 членаў партыі. Мэта дзейнасці КПЗБ – далучэнне З. Беларусі да Савецкай Беларусі у беларускай гісторыяграфіі выстаўлена дастаткова. Трэба адзначыць, што у 30-я гады кіраўніцтва КПЗБ стала на шлях кансалідацыі дэмакратычных сіл па стварэнню народнага фронту. КПЗБ праіснавала да 1938г., калі супраць КПП было выдвінута абвінавачванне аб вялікай колькасці варожай агентуры у складзе кіраўніцтва партыі і рашэннем Выканкама Камінтэрна яна была распушчана. Гэтая рашенне датычылася і яе часткі КПЗБ.

Беларускі нацыянальна-дэмакратычны рух (КПЗБ, БСРГ, БПК, Беларуская рэвалюцыйная арганізацыя, сялянска-рабочы клуб "Змаганне") знайшоў сабе вялікае кола прыхільнікаў сярод розных навуковых, гаспадарчых, культурна-асветніцкіх арганізацый (ТБШ, Народны Хаўрус "За Бацькаўшчыну", Беларуская хрысціянская дэмакратыя, беларускія эсэры і інш.).

У пачатку 30-х гадоў рэпрэсіі з боку польскіх улад да дзеячоў нацыянальна-дэмакратычнага руху з'явіліся галоўнай прычынай яго спада. Ажыцяўляць ідэю незалежнай Беларусі з сялянска-рабочым урадам было

немагчыма, таму што Рыжскі дагавор быў прызнаны Еўропай і парушэнне гэтага трактата прывяло бы да еўрапейскай вайны.

Такім чынам, дзейнасць беларускага нацыянальна-дэмакратычнага руху ў абароне нацыянальных, сацыяльна-эканамічных, палітычных і культурных правоў беларускага народа садзейнічала росту самасвядомасці беларусаў і імкненню да кансалідацыі беларускай нацыі ў адзінай дзяржаве. Аб'яднанне Заходняй Беларусі з БССР адбылося ў 1939г.

ИЗМЕНЕНИЯ В ДЕРЕВНЯХ БРЕСТЧИНЫ ПОСЛЕ ВОССОЕДИНЕНИЯ С БССР

Белоус Н.Ф.

Брестский государственный университет

Как известно, Брестская область до 8 января 1954 года, когда было проведено её укрупнение за счёт районов упраздненных Пинской и Барановичской областей, объединяла 14 районов.

Осенью 1939 г. началось осуществление земельной реформы, в ходе которой проводились: конфискация земель помещиков, крупных чиновников и монастырей, ликвидация осадничества, ограничение размеров землепользования кулацкими хозяйствами, ликвидация малоземелья и безземелья, наделение землей бедняков и батраков. Таким образом, создавались политические и экономические условия для преобразования сельского хозяйства по новому пути. Были установлены предельные нормы землепользования на один крестьянский двор. По отдельным районам Брестской области они составили от 10 до 15 га. Применялся строго классовый подход при установлении обязательной нормы сдачи государству зерна и картофеля. Поставки кулацких хозяйств с 1 га были в 4-5 раз больше, чем бедняцких.

С первых дней воссоединения на Брестчине стали создаваться колхозы. В агитационно-пропагандистских целях были организованы поездки крестьян в колхозы восточных областей БССР и другие республики, экскурсии на Всесоюзную сельскохозяйственную выставку.

Широкий размах приобрело движение за создание колхозов зимой и весной 1940 года. Всего с марта по май в Брестской области возникло 59 колхозов. Государство оказывало им большую помощь: увеличивало посевную площадь за счет государственного земельного фонда, передавало постройки, скот, машины, сельхозинвентарь конфискованных хозяйств. Так, весной 1940 года колхозы Брестчины получили 1011 лошадей, 3091 голову крупного рогатого скота, 1,5 тыс. свиней, 2 тыс. овец, 257 т. семян зерновых культур, 4,5 т. клевера, 105 т. минеральных удобрений и т.д.

Учитывая, что колхозы еще не окрепли, рекомендовалось коллективным хозяйствам западных областей предусмотреть в уставах сельхозартели право колхозников держать 2-3 коровы, кроме молодняка, 2 телки, 10 овец, 2 свиноматки с приплодом, неограниченное количество птицы, 10 ульев пчел.